

Mylēkime teisybę

Esame žmonės. Turime savo brangiausią turtą – sveikatą. Turime rankas ir kojas, ir jas valdančią galvą. Kodėl mylédami save siekiame blogio kitiems, pamiršdami Dievo įsakymą: mylēk save artimą, kaip pats save. Gaila, kad pamirštame ir žmonių priesaką: mylēk teisybę labiau už save, bet save artimą labiau už teisybę. Kiek skausmo, kiek vargo išvengtume. Meilės tarp žmonių niekada nebuvo per daug, nors šis žodis vienas iš dažniausiai girdimų. O ar ne žmogiška džiaugtis ji išgirdus, ar ne norėtume ji girdėti keliskart dažniau?

Neprotinga meilė neatneša gero. Visi žinome pasakėčią apie atskyrėlių loką, tik arpakanakproto išvengtipasakėciospaskemiu. Čiairyra visų mūsų skaudvieta, kad dažnai prarandame sugebėjimą vertinti meilę ir dalijame ją nevertiems. Ne veltui sakoma, kad greta meilės eina neapykanta, kad vestuvinių nuometą ir įkapes siuva ta pačia adata.

Tad ką gi reikia mylēti, ko neapkesti? Nuo vaikystės dienų mokomės ir niekaip negalime išmokti. Gal tokia žmogaus prigimtis, kad blogi kaip kempine sugeriame iš pykčiu pritvinkusio oro. Antraip, kaip suprastume tévus, žudančius savo vaikus, kaip pateisintume vaikus, pakelusius ranką prieš tévus? Ar nuo mūsų pakantumo mažam nusizengimui neugdome didesnio?

Mégstame patarles ir priežodžius. Kas nežino – žuvis ieško kur giliau, žmogus – kur geriau. Per tą ieškojimą pamirštame savo vaikus ar tévus, pamirštame gimtinę ir Tévynę. Skubame pateisinti tik naudos ieškančiuosius, o ne vargo varomus emigrantus. Nestabdo jū nei artimieji, nei nešvarių tapęs emigranto vardas. Gal ir vadinkime juos tuo vardu, išvykstančiuosius ir pamirstančiuosius gimtinę, savo žemę, gal ir tai, kad esą lietuvių, tik nepamirsusius meilės sau ir pinigams.

Baigiasi žiema, atskuba pavasaris. Kaip nesidžiaugti purienų auksu, plukių sidabru. Už ūauksą ir sidabratą nereikiama mokėti nei artimųjų netekimi, nei išžinės graužimu dėl prarastos gimtinės, sapnuose primenančios apie save. Ar išsiritusi ašara nuplaus kaltę buvusiai tavo žemei? Vargu... Ilgesys ne ašara, nenubrauksi. Paskaitykite tremtinių poezijos posmus, atsiminimų knygas – net metai negydo ilgesio žaizdų, tik dar skaudžiau gelia primindami svetimai žemei atiduotą jaunystę. Už meilę savo Tévynei. Už ką atiduodate jūs? Už meilę eurui.

Artėja gegužė. Kraus lagaminus mūsų tautiečiai, išsiilgę pinigu. Kuo daugiau, su viltimi, kad pasiseks. Net dirbtai nemokantys, bet tikintys, kad išmoks. Vargas išmokys. Nors ir pastumdėliu, bet tik ne savo krašte, pažįstami nemato, o pinigai nedvokia. Pakentës, o parvažiavę ne gimtinės – pa-

žištamų aplankytį, girsis pilna pinigine.

Kas kaltas už savo tautos žmogaus praradimą? Mes. Nemokėjome uždegti Tévynės meilės savo vaikų ar artimųjų širdyse. Nelaisvės metais bijodami okupantu represiją, vėliau – patikęjė savo vaikus vergiškos ideologijos pri-pumpuotiems pedagogams, kurie mieliai diegė proletarinės diktatūros dogmas, bet ne gimtają kalbą. Ar ne todėl metus kitus pragyvenę emigracijoje jau lietuviškai nebemoka. Negalima netarti padėkos žodžių tiems, kurie ne išdaug norėjimo paliko šalį, bet ir svečioje šalyje saugo gimtosios kalbos žodį ir moko jos savo vaikus, primena, kad jų Tévynė – graži šalis Lietuva.

Yra tokiai, kurie savo šalies grožio nematę ieškojo svetur. Dažnas ieškantis egzotikos svečioje šalyje yra nematęs Anykščių šilelio, Puntuko, Zarasų krašto. Kur kas patogiai paslėpti savo pajamų kilmę užsienio kurortuose. Tévynėje, kur pinigus ne aitvarai – darbo bitės, nemokantieji „kombiniuoti“ suneša.

Negailékime gero žodžio geriem žmonėms. Matome aukojančiuosius nelaimės ištikiems, neigaliems, paminklams, puošiantiems mūsų miestus ir kaimus. Nemanymkime, kad aukoja tik pinigais pertekę, o ne pilietinės ir artimo meilės vedami. Daug gėrio mūsų aplinkoje, tik manome, kad gėris – privilomas. Matome, kaip autobuse mergaitė užleidžia vietą senutei, kaip vaikinas pakelia iškritusią senuko lazdu. Tik dažnai pagailime gero žodžio geram poelgiui, todėl ir pasigendame jų. Pasigendame senelių prisiminimų, jų patirties ir tik per šventes tegirdime mūsų „Tautiškos giesmės“ kvietimą: „Iš praeities Tavo sūnūs te stiprybę semia“. Tai ir bočių patirtis, kviečianti nepamiršti, kas buvo, ko išmokome, ką paliksime savo vaikams.

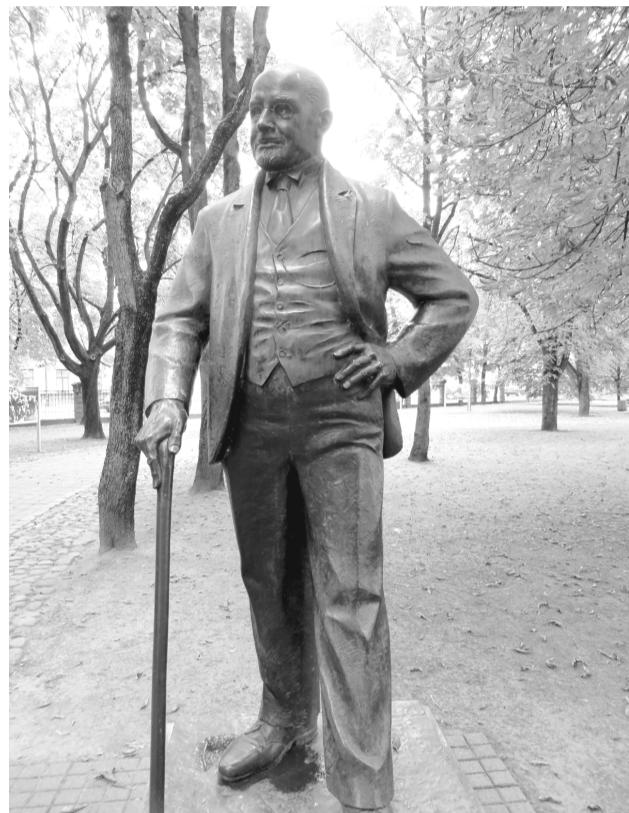
Gėri reikia saugoti vien jau todėl, kad jis, gėris, visko, kas bloga, priešas ir džiaugtis, kad jis auga, kad šviesėja dangus ir mūsų gyvenimas. Neužsimerkime prieš blogi ir neleiskime jam vešti mūsų aplinkoje. Jei nebūtų pasaulio grožio, jei matysime jį per juodus akinius, tai galima sakyti: veltui gyvenome. Net skaudžiomis nelaisvės dienomis rasdavome džiaugsmo trupinį, jei ne savo – artimųjų džiaugsme, laimės kibirkštéléje, Dievo ar Tévynės šventėje. Tos šventės nepaliko mūsų Sibiro toliuose ir speige, lagerių barakuose, šventėme ir tikėjome jų šventumu.

Viskas praeina. Praėjo skausmo audros, nurimo mus supantis pasaulis. Nors kartais debesėliai uždengia Saulutę, bet ji vėl nusišypso, šviečia, šildo ir kviečia džiaugtis gyvenimu, siekti, kad jis būtų gražesnis, kad gyventi būtų geriau ir man, ir Tau – visiems!

Algirdas BLAŽYS,
LPKTS valdybos narys

Sąžiningo žmogaus gyvenimo žingsniai

Iš nutolusių jaunatvišķu mano dienų iškyla gražūs bendravimo prisiminimai su poeto Maironio seserimi Marcele, kanauninku ir poetu Kazimieru Žitkumi – Vincu Stoniu, pasirinkusiu ši literatūrinį slapyvardį pagal rašytojos Satrijos Ragano apysakos „Vincas Stonis“ veikėją, su antikinės literatūros tyrinėtoju ir vertėju, mokėjusiu daugelį pasaulio kalbų Jonu Dumčiumi, su buvusiu paskutiniu prieškario Lietuvos užsienio reikalų ministru Juozu Urbšiu, su kūnigu Vincentu Sladkevičiumi, vėliau tapusiu Lietuvos kardinolu... Ši prisiminimų vėrinį galima būtų dar daugiau pratęsti, išvardijant dar daug žinomų asmenų, turėjusių tiesioginės ar netiesioginės įtakos ir mano gyvenimo keliui.

Paminklas Prezidentui Aleksandriui Stulginskiui Istorinės Lietuvos Prezidentūros kiemelyje Kaune

Stabtelékime prie vieno iš mūsų valstybės kūrėjų ir stiprintojų gyvenimo nuotrupų. Lėtai per Kauno arkikatedros bazilikos centrinę navą prie Didžiojo altoriaus artinasi pagyvenęs, žvalus, mjslingo veido vyras. Atėjės į presbiteriją, kur tvarkinėti išrikuotos suolų eilės, stabteli, pamažu atsisėda, ranka paliečia kaktą, susimąsto. Žvilgsnis nukrypsta į Nukryžiuotąjį. Gal Nukryžiuotasis primeina jam sovietinio okupanto nukryžiuotą Lietuvą, žmonių auką, kančią, lagerių ir tremties gulagus, nepalūžusią dvasią, tikėjimą prisikėlimu. Juk ir Kristus per Kryžių prisikėlė... Taigi Kryžius – garbingojo prisikėlimo ženklas, susijęs su didžia viltimi. Juk vilties taip tada reikėjo...

Mažai kurie tuomet žinojo, kad šis prie Didžiojo altoriaus žengiantis susimąstęs žmogus – buvęs Lietuvos Respublikos Prezidentas, vėliau penkiolikos metų sovietinių lagerių politinis belaisvis Aleksandras Stulginskis. Praėjusių metų vasario 26-oji žymėjo jo gimimo 130 metų sukaktį. Gaila, kad ši data mažai kur ryškiau paminėta.

Aleksandras Stulginskis gimė 1885 metais dvaro kumečių šeimoje, Raseinių apskrities Kaltinėnų valsčiuje. Tėvai, vyresnių į JAV išvykusiu vaikų padedami, vėliau nuomavosi nedidelį ūkelių. Aleksandras buvo dyvlyktas vaikas šeimoje. Jam baigus Kaltinėnų pradinę mokyklą, mirė motina. Tėvas nenorėjė toliau ūkininkauti – savo užgyventą turtą išdalijęs vaikams. Jauniui sūnui Aleksandriui atiteko arklys. Gyvulį pardavęs už 40 rublių, tuos pi-

nigus skyrė savo mokslui Liepojos gimnazijoje. Toliau mokėsi Žemaičių kūnigu seminarijoje Kaune. Baigęs, paprašė seminarijos vadovybės, kad atidėtu kūnigo šventimus ir leistų toliau studijuoti bei apsišpėsti dėl pačios kūnigystės pašaukimo. Tai buvo tikras sąžiningo žmogaus žingsnis. Gavęs prasomą sutikimą, teologijos bei filosofijos žinias gilio Austrijos Tėvų jėzuitų universitete. Po metų nusprendė likti pasauliečiu ir išstojo į Halės žemės ūkio institutą, kurį baigė 1913 metais. Padedamas tuometinės Rusijos Dūmos atstovo Martyno Yčo, išsirūpino darbą Lietuvoje – užėmė Alytaus rajono agronomo pareigas.

Prasidėjus Pirmajam pasauliniam karui, A. Stulginskis apsigyveno Vilniuje ir aktyviai dalyvavo lietuvių visuomeninėje veikloje: 1915 metais suorganizavo Pedagogikos kursus ruošti pradinį mokyklų mokytojus, pirmininkavo atgaivintai švietimo draugijai „Rytas“, dalyvavo Lietuvių komitete nukentėjusiems nuo karo šelpti.

(keliamas į 4 psl.)

Balandžio 2 d. (šeštadienį)
10.30 val. Kauno igulos karininkų ramovėje (A. Mickevičiaus g. 19, Kaune) įvyks Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos atskaitinis rinkiminis suvažiavimas.
Delegatus kviečiame dalyvauti.

Tėvynė laisva, kol budi kariai savanoriai

Lietuvos Neprisklausomybės atkūrimo Akto signataro Povilo VARANAUSKO kalba, pasakyta Vasario 16-ąją karių savanorių šventinėje rikiuotėje Rukloje

Gerbiamieji, sveikinu Jus Vasario 16-osios – Lietuvos Valstybės Atkūrimo šventės proga, kai Lietuva Aktu pasakė, kad išsivaduoja iš carinės Rusijos imperijos jungo, kuriam valdant 123 metus buvo tremiami Lietuvos gyventojai, uždarytas Vilniaus universitetas, seniausias nuo Baltijos jūros iki Ramiojo vandenyno, uždraustas lietuviškas raštas, kitur mokslus baigusieji lietuvių neturėjo teisės dirbtį Tėvynėje. Ši Akta ir laisvę apskritai apgynė Lietuvos kariai savanoriai. Tarp jų buvo du mano tetėnai, kurie po kovų gavo žemės, maitinusios jų šeimas.

1940-aisiais Lietuva prarado neprisklausomybę, nes nebuvo pasitelkti kariai savanoriai. Todėl per Lietuvą nusiautėjo raudonosios imperinės Rusijos žmogaus protui nesuvokiamas teroras, lydimas katorgos ir bando tremties, kuriuos šetoniškai vykdė okupantas su pakalais.

Vienas mano tetėnai savanoris Juozas Slėnys iš Kupiškio 1941-aisiais buvo nukankintas – nušautas prie Panevėžio cukraus fabriko ir dar gyvas užkastas mirtininkų duobėje. Panašaus likimo sulaukę kelios dešimtys nekaltų gimna-

Lietuvos kariuomenės kariai 1938 metais

zistų ir kitų darbščių lietuvių Rainiuose. Trims gydytojams Panevėžyje gyviems nulupo odą, šimtus jaunų vyru šaudė be įspėjimo. Mano tėvas ištremtas į katorgą, o aš, trijų mėnesių amžiaus, su motina – į kolchozą „Serp“ (Pjautuvas) Sibire, Omsko srityje. Tremiant be maitinimo buvau laikomas mirusiu. Prisimeni Sibiro šaltį ir alkį. Ištremta 300 tūkstančių Tėvynė mylinčių žmonių.

Atėjus antrajairaudonajai

okupacijai jauni vyrai negalėjo taikytis su okupantu tyčiojimusi iš tautos ir savanoriškai traukėsi į partizanų gretas, dėl Tėvynės Laisvės auksodami gyvybę. Žuvo per 20 tūkstančių jaunuolių.

Kitas mano tetėnas, karys savanoris Jurgis Naudžius, kilęs nuo Garliavos, patyrė jaušios okupacijos represijas.

Tačiau visa tauta neturėjo teisės tapti Pilėnais. Reikėjo kantrybės ir mokslo, sulaukти Dievo palaimos nugalėti

Lietuvos kariai savanoriai 1919 metais

nuožmujį priešą. Ir aš siekiau mokslo aukštumų.

Pagaliau okupantą ištiko ekonominis ir moralinis krachas.

Valstybė nuo bankroto galėjo išgelbėti esminė pertvarka. Susiklostė palankios istorinės aplinkybės išskirti Sajūdžiui, apėmusiam visą Lietuvą. 1990-ųjų kovo 11-ąją tauta išrinktiems deputatams patikėjo skelbtinius Neprisklausomybės atkūrimo Akta, kuriuo buvo sugrąžinta ir Vasario 16-osios Akto teisė galia. Ši ryžta vėl apgynė kariai savanoriai. Aš taip pat su kai kuriais deputatais daivau kario savanorio priesaiką

per Sausio 13-osios, Rugsėjo 19-osios įvykius. Tada kariai savanoriai nugalėjo žiauriąsias okupanto imperinės jėgas.

Bet šiuo metu buvusioji Rytių imperija īgauna naują didžiašovinistinę formą. Jos vadėivos gviešiasi svetimų teritorijų, laužo tarptautines sutartis. Bet težino, kol budi kariai savanoriai, į Lietuvą su kardu įsiveržusieji nuo kardo ir žus.

Mylēkime mūsų brangią, gražią, nepakartojamą Tėvynę Lietuvą. Tesklinda iš Ruklos pasauliui žinia – Lietuva laisva, nes budi kariai savanoriai!

Penki padorios politikos kriterijai

dybininkų, kurie paprasčiausiai dėlioja išmoktas schemas, o ne ieško naujų, kūrybiškų sprendimų.

Kuo lyderystė susijusi su padorumu? Geras žmogus – nebūtinai geras politikas. Darbūtina charizmos žiežirba, gebėjimas sutelkti žmones kurios nors problemos sprendimui. Politikas neprivalo žinoti visų atsakymų, tačiau jis privalo turėti drąsos kelti klausimus, tartis su kitais ir kartu ieškoti geriausio kelio. Labai svarbu, kad lyderis statytų tiltus, o ne barikadas, ieškotų bendražygį, o ne vien gintus nuo priešų.

Trečias. Politikoje svarbu adekvumas. Šiandien Lietuvoje netruksta politikų, kurie kelia pašaipas ir pasipiktinimą. Ne todėl, kad jie bjauraus būdo ar savanaudžiai, bet todėl, kad užima pareigas, kurioms neturi deramos kompetencijos. Nepamirškime, kad dar Antikoje komiškumą apibūdino, kaip kontrastą tarp to, ką tikimasi iš veikėjo, ir to, ką jis sugeba daryti. Nepadoru yra tai, kai politikas pretenduoja ar sutinka užimti pareigas, kurioms neturi būtinų savybių ar kompetencijos.

Antras. Politika yra ypatinė sritis, kur labai svarbi telkianti lyderystė. Mūsų politinėje sistemoje labai daug va-

minimalų supratimą apie teisėkūros procesą, apie parlamento įgaliojimus ir jų ribas. Kai kandidatas į Seimo narius žada spręsti tas problemas, kurios yra išskirtinai savivaldos kompetencijoje, tai nepadoru. Kai žmogus svacioja apie tai, kad galima tuo pat metu mažinti mokesčius ir didinti valstybės išlaidas, – taip pat nepadoru.

Ketvirtas. Atvirumas žmonėms. Viena iš skaudžiausių šiandienos Lietuvos politinio gyvenimo ligų – vis gilėjanti praraja tarp politikos ir visuomenės. Politikai užsisklendžia savajame rezervate ir pradeda nebesirūpinti realiomis žmonių problemomis. Iprasta kalbėti apie „paprastus žmones“, o ne bendrauti su žmonėmis ir kiekvieną kartą nustebti, jog kiekvienas žmogus yra nepaprastas. Tik įsklausantis, empatiškas politikas gali būti vadinas padoriu.

Penktas. Nuolatinė atskaitomybė. Dar viena bėda – pamiršti, kad politikoveikloje atskaitomybė, aiškinamasis darbas yra ne nebūtinė „desertas“, bet kasdienė duona. Padorus politikas privalo nuolat pagrįsti, aiškinti savo veiklą. Nepakanka ataskaitos, kad Seime teikiau tiek ir tiek iš-

tymų projektų, dalyvavau tiek ir tiek posėdžių ir šimtus kartų balsavau. Kiekvienas balsavimas Seime turi įtakos realių žmonių gyvenimui. Taip, kai kurie įstatymai svarbesni užkitus, nes turi didesnę įtaką. Tačiau nėra nė vieno teisės akto, kuris visiškai nebūtų svarbus.

Tai reiškia, kad kiekvieną kartą parlamentaras privalo balsuoti atsakingai.

Skandalinga ir nepadoru, kai plenariname posėdyje Seime dalyvauja keliai dešimtų parlamentarų, o kiti užsiima „svarbesniais darbais“. Nepateisinama ir tai, kad parlamentaras nesugeba aiškiai pagrasti, kodėl pasirinko balsuoti bū-

tent taip. Idealiu atveju, po kiekvieno posėdžio Seimo narys turėtų viešai paaiškinti savo rinkėjams, kokias motyvais remėsi balsuodamas ir kaip tai tarnauba bendram gériu.

Man asmeniškai nepriimtina ir tai, kai politikas vienu metu užima kelias itin atskingas pareigas. Pavyzdžiu, būna parlamentarų ir ministru. Neišvengiamai kurias nors iš šių pareigų jis ar ji atlikis prastai. Padorumas reikalauja laikytis principo, kad ministras privalo visas jėgas skirti savo darbui, o parlamentaras – savo. Todėl parlamentaras neturėtų eiti ministro pareigas.

Andrius NAVICKAS

Užsiprenumeruokite „Tremtinį“

Prenumerata priimama bet kuriame „Lietuvos pašto“, „Pay Post“ skyriuje, per „Lietuvos pašto“ laiškininką, paskambinus informacijos tel. 8 700 55 400, internetu

www.prenumeruok.lt

Laikraštis išeina 4 kartus per mėnesį.

Prenumeratos indeksas 0117. Kaina:

**1 mėn. – 2,40, 3 mėn. – 7,19,
6 mėn. – 14,40 Eur.**

Įvykiai, komentarai

Rusija stumia pasaulį į karo bedugnę

Kol Miunchene buvo kalbama apie taikos problemas, Artimuosiouose Rytuose netilo sprogių trenksmas. Įvykiai Sirijoje priartėjo prie Turkijos – NATO narės – sienų. Tolimesni įvykiai parodė, kad Turkija prarado bet kokias iliuzijas artimiausių metu sureguliuoti santykius su Rusija ir kad ji (Turkija) su Rusija rengiasi tiesioginiams konfliktui. Kokie gali būti įvykiai?

Prieš keletą dienų Turkijos artilerija apšaudė Sirijos teritorijoje esančią Manago aviacijos bazę, esančią Alepo provincijoje. Kaip tik šioje vietoje Rusija planavo įkurti darvieną savo oro pajėgų bazę, todėl dar iki to oro smūgiais „pravalė“ koridorių Kurdu darbininkų partijos kariniams būriams, kuriuos Rusija palaiko. Šie būriai užgrobė oro uostą, kuriamė ir buvo planuota dislokuo-

ti rusų lėktuvus. Taigi Turkijai beliko imtis prevencinių veiksnių ir paleisti į darbą artileriją. Jos apšaudymo metu oro uoste nebuvo jokių rusų pajėgų, todėl apkaltinti Turkiją nedraugiškais veiksmais Rusijos atžvilgiu pastaroji neturi preteksto, negana to, jai tenka atsiuveikinti su planaispanaudoti Manago oro uostą savo kariniams tikslams.

Kitas įvykis buvo Turkijos leidimas Saudo Arabijai savo teritorijoje įkurti placdarmą ir dislokuoti pajėgas: iš čia turėtų prasidėti koviniai sausumos veiksmai prieš ISIS ir greičiausiai prieš Asadą, taip pat tikėtina, kad juose dalyvaus ir NATO. Saudo Arabijos gynybos ministerija patvirtino, kad į pietų Turkijoje esančią Indžirliko bazę jau permesti Karališkųjų oro pajėgų naikintuvai F-16. Taip pat gynybos ministe-

rijos atstovas neneigė, jog Saudo Arabija planuoja ten pernesti ir sausumos karius.

Prieš kurį laiką JAV gynybos ministras Eštonas Karteris pagyrė Saudo Arabiją, kad šalis nutarė aktyviai dalyvauti operacijoje sprendžiant Sirijos konfliktą. Saudo Arabijos vadovybės atstovai patvirtino, kad karių įvedimas į Siriją yra neįšvengiamas ir tai bus daroma iš Turkijos teritorijos.

Tokia įvykių eiga Rusijai nieko gero nežada. Galbūt tai yra viena iš priežasčių, kad Rusija neatsisako derėtis su Vakarais, tiesa, tuo pat metu skuba Sirijoje užimti Alepą – kaip kažkada Debalcevą Ukrainoje. Ko iš tikro verti rusų „taikos siekių“, gana taikliai apibūdino JAV senatorius Džonas Makeinas. Kalbėdamas Miuncheno tarptautinėje sau-

gumo konferencijoje jis pareiškė, kad Rusija specialiai genruoja pabėgelių srautus iš Sirijos į Europą vien tam, kad sugriaudė Europos šalių vienybę ir apskritai Europos Sąjungą. Jo žodžiais tariant, Rusijos vadovybė specialiai blogina humanitarinę padėtį Sirijoje. „Putinas nori naudoti Siriją kaip naujausią rusų ginklų išbandymo poligoną. Jis siekia išprovokuoti naują pabėgelių bangą, kad jis smogtu Europai, kad būtų sužlugdytas Europos Sąjungos projektas. Ir Putino apetitas auga bevalgant“. Taip pat D. Makeinas pastebėjo, kad „Putinas sutiko nutraukti kenkėjiškus veiksmus“. Tačiau, pasak senatoriaus: „Tokius kadrus mes jau matėme Ukrainoje. Čia Rusija, prisdengdama humanitarinių krovinių tiekimu, kuris jai reikalin-

gas vien tam, kad prasmuktu iš Ukrainos teritoriją ir sustiprintų kovinius veiksmus, tėsia teritorijų užgrobimą. Visa tai vadinasi karine agresija, visa tai vyksta, nes mes leidžiame taip elgtis.“ Senatorius pareiškė įsitikinęs, kad jei Vakarai rodys neryžtingumą, karas Sirijoje tesis, žmonės žus, o išlikę nuolat bėgs į Europą. Na, o europiečiai gyvens nuolatinio teroristinių išpuolių pavojuje.

Taigi senatorius tik patvirtino senus įtarimus, kad didžiausias Rusijos siekis – suskaldyti Europos Sąjungą – vykdomas skatinant pabėgelius plūstį į Europą. Tai išyra pagrindinis jos ginklas prieš Vakarus. Rusija – didžiausias kaltininkas, dėl kurio kaltės Europos Sąjungą ištiko migrantų krizę.

Parengė Gintaras MARKEVIČIUS

Negalima nuolaidžiauti agresoriui

Vasario 13 dieną Lietuvos Respublikos Prezidentė Dalia Grybauskaitė, dalyvaudama Tarptautinėje Miuncheno saugumo konferencijoje, sakė kalbą pagrindinėje šios konferencijos diskusijoje – prezidentiniuose debatuose tema „Dabarinių ir ateities tarptautinės saugumo politikos iššūkiai“. Debatuose taip pat dalyvavo Ukrainos Prezidentas Petro Porošenka, Suomijos Prezidentas Saulis Niinisto, Lenkijos Prezidentas Andžejus Duda ir Europos Parlamento Pirmininkas Martinas Šulcas.

„Istorija mus išmokė niekada nenuolaidžiauti agresoriui,

nepasiduoti kariniam spaudimui ir terorizmui. Privalome vieningai reaguoti į tarptautinės teisės pažeidimus, kuriuos vykdė nuolatinė Jungtinių Tautų Saugumo Tarybos narė. Užmerkdami akis prieš Rusijos elgesį Ukrainoje ir Sirijoje, rizikuojame Europos saugumu ir jos ateitim“, – sakė Prezidentė.

Kreipdamasi į susirinkusius žymiausius užsienio ir saugumo politikos ekspertus, šalies vadovė taip pat pabrėžė, jog tarptautinės institucijos turi būti ryžtingesnės ir greičiau reaguoti į besikeičiančią saugumo situaciją. Tik taip galima užtikrinti Europos žmonių

saugumą ir atkurti jų pasitikėjimą europinėmis ir transatlantinėmis institucijomis. Tai reiškia, kad NATO viršūnių susitikime Varšuvoje turi būti priimti konkretūs sprendimai, padėsiantys ne tik atsakyti, bet ir atgrasyti nuo grėsmių.

Artėjančiame NATO viršūnių susitikime Varšuvoje Lietuva ir kitos regiono valstybės sieks padidinti Aljanso rotačinių karinių pajėgų ir technikos dislokavimo, regioninių oro gynybos priemonių, pagreitinto ir efektyvaus sprendimų priėmimo mechanizmo.

Šalies vadovės teigimu, valstybės ir pačios turi prisijimti at-

sakomybę už savo saugumą. Tvirta valstybės ir žmonių valią ginti savo kraštą yra veiksmingiausia atgrasymo priemonė. Lietuva nuosekliai didina savo gynybos biudžetą. Tikimasi, kad 2018 metais bus pasiektais NATO standartas – krašto apsaugai skirti 2 procentus nuo BVP. Taip pat modernizuojama karinė technika, sugrąžinta privilomoji šauktinių karo tarnyba. Tarptautinė Miuncheno konferencija rengiama jau 52 kartą. Nuo pat pradžių šios konferencijos tikslas buvo skatinti tarptautinį bendradarbiavimą, stiprinti euroatlantinę saugumo sistemą ir globalių iššūkių

sprendimui pasitelkti didžiausius užsienio politikos protus.

Siemet konferencijoje taip pat dalyvavo Jordanijos Karalius Abdullah II, Prancūzijos Ministras pirmininkas Manuelis Valsas, Gruzijos Ministras pirmininkas Georgijus Kvirkiašvilis, Irako Ministras pirmininkas Haideris al-Abadi, NATO generalinis sekretorius Jensas Stoltenbergas, JAV Valstybės sekretorius Džonas Keris, Vokietijos užsienio reikalų ministras Frankas Valteris Steinmeieris, Jungtinės Karalystės ir Prancūzijos gynybos ministrai.

Prezidentės spaudos tarnyba

Dalia Grybauskaitė atsikirto Medvedevui, užsipuolusiam NATO

Opozicinėje rusų kalba leidžiamoje spaudoje rašoma: „Sakydamas kalbą Miuncheno tarptautinėje saugumo konferencijoje Rusijos premjeras Dmitrijus Medvedevas apkaltino Vakarus, kad neva dėl Vakarų nedraugiškos politikos pasaulis vėl įžengė į „naujo šaltojo karo“ periodą. Jo žodžiai tariant, „Politinė NATO linija Rusijos atžvilgiu išlieka nedraugiška ir uždara. Netgi pasakyčiau aštriau – mes nusiritome į naujo šaltojo karo laikus“.

Tokio D. Medvedevo išpuolio be dėmesio nepaliko Lietu-

vos Prezidentė Dalia Grybauskaitė. Valstybės vadovė pareiškė mananti, jog Rusijos premjeras D. Medvedevas gudravo, paskelbdamas apie „šaltojo karo“ pradžią: „Mės turime kalbėti apie karštajį karą, nes matome Rusijos išveržimą į Ukrainą, Rusijos Federacijos agresiją Sirijoje. Tai ne šaltasis – tai karštasis karas“. Taip pat Grybauskaitė paragino visus konferencijos dalyvius suvokti naujas realijas ir pasiruošti agresyviems Maskvos veiksmams.

Galima sakyti, D. Grybauskaitė antrinio Ukrainos Pre-

zidentas Petro Porošenka, pareiškės Putiniui: „Tai ne pilietinis karas, tai jūsų agresija. Vyksiant debatams Miuncheno tarptautinėje saugumo konferencijoje Prezidentas Petro Porošenka, komentuodamas Rusijos Federacijos vyriausybės vadovo D. Medvedevo pareiškimą ir kreipdamasis į Putiną, kalbėjo: „Tai ne pilietinis karas, pone Putini, tai jūsų agresija. Tai ne pilietinis karas Kryme, tai jūsų kareiviai okupavo mano šalį. Ir Sirijoje ne pilietinis karas – tai jūsų bombonešiai bombarduoja taikius Sirijos gyventojus“.

P. Porošenka pridėjo, jog tai yra faktas, „kad mes su Rusijos Federacija gyvename tarsi skirtingoje paralelinėje realybėje, skirtinguose pasaulyuoše“, parodumas. Ukrainos Prezidentas priminė, kad prieš metus įvyko Minsko susitarimas, pagal kurį Ukraina turi atstatyti savo valstybinių sienų kontrolę, deja, dalis sienų lieka nekontroliuojamos, nes to neleidžia padaryti prorusiški separatistai. „Rusija kasdien kelia grėsmę šiai sienai daliai. Pro ją rusiška amunicija, ginkluotė kasdien įvežama į Ukrainos teritoriją.

Prezidentė teikia Baudžiamojos proceso kodekso pataisai

Visą Lietuvą pribloškė Darbo partijos „juodosios buhalterijos“ bylos baigtis. Milijoninės šios partijos machinacijos liko neįvertintos bausmėmis – paaiškėjo, kad atsirado „adatos skylė, pro kurią šis kupranugaris pralindo“... Ta skylė – partija perėjo reorganiza-

zacinę „skaistykla“. Kad tokia įstatymų spraga, padedanti išvengti atsakomybės, būtų užloptyta, vasario 4 dieną Lietuvos Respublikos Prezidentė Dalia Grybauskaitė pateikė Seimui Baudžiamojos proceso kodekso pataisai, kuriomis siūloma užkirsti kelią reorgani-

zaciui arba likviduoti juridinius asmenis, kuriems pradėtas ikiteisminis tyrimas.

„Teisinės landos, leidžiančios išsisukti nuo teisingumo, turi būti panaikintos. Tieki politinės partijos, tiek kitų juridinių asmenys, padarė nusikalstamas veikas, priva- lo atsakyti ir atlyginti padarytą ža-

lą“, – sakė Prezidentė.

Prezidentės pateiktomis pataisomis taip pat siūlomas ir kitos priemonės, kurių galės prašyti prokuroras, kad juridiniai asmenys negalėtų išvengti atsakomybės tikslinėje blogindami savo padėtį ir mažindami turtą. Šalies vadovė siūlo nu-

statyti galimybę baudžiamojos proceso metu juridiniams asmeniniui paskirti turto administratorių, uždrausti dalyvauti tam tikruose sandoriuose ir įpareigoti atliki veiksmus, užkertant ciūkelią žalai atsirasti ar padidėti.

Prezidentės spaudos tarnybos informacija

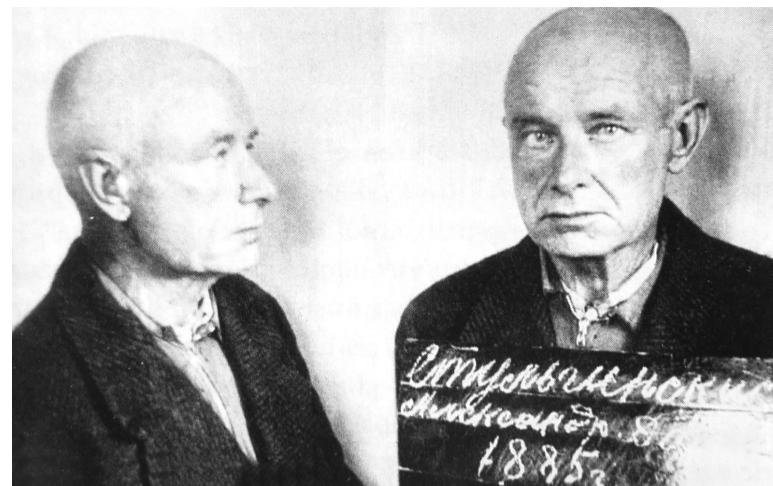
Sąžiningo žmogaus gyvenimo žingsniai

(atkelta iš 1 psl.)

1918 metais pradėjo leisti laikraštį „Ūkininkas“, kurį pats redagavo, bendradarbiavo išleidžiant 1918–1919 metų „Ūkininko kalendorių“.

Aleksandras Stulginskis aktyviai įsitrukė ir į lietuvių politinių gyvenimą. Jis – vienas iš Lietuvos krikščionių demokratų partijos steigėjų ir programos kūrėjų, 1917 metais išrinktas šios partijos pirmininku; su kitaistuometiniais žymiais lietuviams raštu kreipėsi į JAV prezidentą Vilsoną Rusijos pavergtų tautų laisvės reikalui. 1917 metais aktyviai dalyvavo rengiant Lietuvių konferenciją Vilniuje. Konferencija Aleksandram Stulginskį išrinko į Lietuvos Tarybą, kuriai buvo iškeltas svarbiausias uždavinys – atkurti Lietuvos valstybę; drauge su kitaist Tarybos nariais pasiraše garsųjį 1918 metų Vasario 16-osios Aktą, rūpinosi krikščioniškosios demokratijos idėjų plėtojimu ir įgyvendinimu, lietuviškos policijos ir lietuviškos kariuomenės organizavimu. A. Stulginskis reikalavo, kad kariuomenės vadas būtų susipratęs lietuvis, savo krašto patriotas, neabejtingas Lietuvos nepriklausomybei. Šis reikalavimas turėjo pagrindo, nes jaunai Lietuvos kariuomenei netrukus reikėjo susiremti su rusų bolševikine Raudonaja armija, bermontininkais ir lenkų agresoriais, norėjusiais sužlugdyti Lietuvos nepriklausomybę, Vasario 16-osios Akto idėjų įgyvendinimą. Kariuomenę mūšiu prieš geriau ginkluotą ir skaitlingesnę priešo kariuomenę galėjo įkvėpti tik pasiaukoję, energingi, Lietuvai atsidavę vadai.

1920 metais Steigiamojo Seimo rinkimus laimėjo Aleksandro Stulginskio vadovaujamas Lietuvos krikščionių demokratų blokas. Steigamojo Seimo pirmininku išrinktas A. Stulginskis. Tada jis kalbėjo: „Narsi mūsų kariuomenė jau suskubo pašalinti iš mūsų krašto kai kuriuos priešus ir tikimės, jog ji nepadės ginklo tol, kol visa Lietuva nebus atvaduota. Žemės reforma Lietuvoje – neatištėliotinas klausimas. Greta didelių dvarų skursta bežemių ir mažažemių minios. Lietuvos demokratinėje respublikoje neturės būt sūnų ir posūnių. Lietuva niekam nebus pamotė. Moksłas turi būti prieinamas ne tik didžiūnų rūmams, bet ir kaimų bakūžėms...“

Aleksandras Stulginskis sovietiniame lageryje 1952 metais

Steigiamajam Seimui priėmus Laikinąjį Lietuvos valstybės Konstituciją, kurioje numatyta, kad Steigiamojo Seimo pirmininkas eina ir valstybės Prezidento pareigas, 1920 metų birželio 19 dieną A. Stulginskis tapo pirmuoju konstituciniu Lietuvos Respublikos prezidentu.

1922 metų spalį įvyko Pirmojo Seimo rinkimai. Daugiausiai balsų gavo Lietuvos krikščionių demokratų blokas. Pagal jau patvirtintą nuolatinę Lietuvos valstybės Konstituciją, 1922 metų gruodžio 21 dieną Lietuvos Respublikos Prezidentu absolūcia Seimo narių balsų dauguma išrinktas Aleksandras Stulginskis.

Rinkimai į Antrajį Seimą įvyko 1923 metų gegužę. Vėl daugiausiai balsų surinko krikščionių demokratų blokas. Tų pačių metų birželio 19 dieną Seimas Lietuvos Respublikos Prezidentu perrinko Aleksandrą Stulginskį.

Aleksandras Stulginskis visada pasižymėjo dideliu darbštumu ir pareigingumu. Laikydamasis krikščioniškosios demokratijos principų, jis ir valstybiniame gyvenime vadovavosi tomis pačiomis savybėmis. Jau tada stengėsi atgimstančią Lietuvą įtraukti į Vakarų valstybių gretas. Jam prezentaujant buvo išleisti visi pagrindiniai Lietuvos įstatymai, suorganizuoti mūsų tautinės kultūros židiniai, padėti ūkinio gyvenimo pagrindai. Per A. Stulginskio valdymo metus buvo įtvirtinta Lietuvos nepriklausomybė, atgautas Klaipėdos kraštas, atkurta ekonomika, įvykdyta garsioji žemės reforma, įkurtas Lietuvos universitetas, pastatyta daug mokyklų, įvesta stipri to meto valiuta – lietuviškas litas, buvo priimta Lietuvos valstybės Konstitucija, Jungtinės Tautos prižinio Lietuvos valstybė.

Asmeniniame gyvenime Prezidentas buvo nepapras-

tai kuklus, nemėgo pramogų, pobūvių, buvo mažakalbis. Dėl Lietuvos nuveikė didelius darbus.

Kazys Grinius, priimdamas iš A. Stulginskio prezidento pareigas, pasakė: „Tamstai prezentaujant, Lietuvos žemų rinkimas ženkliai pažengė pirmyn, Lietuvos garbė yra pakelta viso pasaulio akys“. Aleksandras Stulginskis reiškėsi ir Trečiųjų Seimo darbe – išrinktas Seimo Pirmininku. Po 1927 metų balandžio 12 dienos Seimo paleidimo, A. Stulginskis, pasiskolinęs pinigų, Kretingos rajone, Jokūbave, nusipirkė apleistą dvarą ir išvyko ūkininkauti. Prelatas Mykolas Krupavičius apie A. Stulginskį, kaip ūkininką, rašė: „Kelis kartus buvau aplankęs naują, įdomų, iš prezidentų išėjusį ūkininką, bet nė karto neradau jo be pavésiajančio ar ištaikingai fotely išsitiesusio, savo rūmeliuose nerūpestingai laiką leidžiančio, kaip buvo pratę seni dvarininkai elgtis. Jų vietą užėmė lietuvis ir jis įnešė į jų rūmus lietuviško ūkininko tradicijas ir rūpestingumą. Kiek kartų jį aplankydavau, tiek kartų jį rasdavau laukusse vienmarškinį, basą, paraiytomis kelnėmis ir rankovėmis prie tokų darbų, kokius darbymečiu dirba kiekvienas ūkininkas. Sąžiningas prezidentas pasidare sąžiningu ūkininku.“

Atėjo 1940 metai – rusiškasis imperializmas, ištiesęs grobuoniškus nagus, okupojo Lietuvą. Pravirko mūsų Rūpintojėlis Lietuvos žmonių kančios ašaromis. 1941 metų birželio 8 dienos rytmetį Aleksandras Stulginskis su savo žmona Onute buvo suimti. Teko išgyventi visus sovietinių lagerių baisumus, nes nekaltas nuteistas dvidešimt penkeriems metams katorgos. Teko iškentėti fizinių ir moralinių pažeminimų: čekisių jų specialiai laikė tarp va-

Sveikiname

Šis rytas – Vasario šešioliktosios rytas – Aušrinė Tėvynės žydrajam dangui, Už žvaigždę, už saulę skaisčiau mums nušvites
Ir amžiams mums tapes brangus...

Garbingo 90-ojo jubiliejaus proga nuoširdžiai sveikiname buvusią tremtinę Julę RAUGAITE-GIRSKIENĘ, gimusią vasario 16 dieną. Linkime sveikatos, sėkmės, Švč. Marijos globos.

LPKTS Rokiškio filialas

Garbingo 90-ojo jubiliejaus proga nuoširdžiai sveikiname buvusią Sverdlovsko sr. tremtinę, aktyvią LPKTS Šilutės filialo narę Karoliną DEMIKYΤĘ. Linkime stiprios sveikatos, dvasios ramybės, neblėstančios energijos ir Dievo palaimos.

LPKTS Šilutės filialas

85-ojo gimtadienio proga sveikiname Ireną KUZMAITĘ-GALINIENĘ. Linkime stiprios sveikatos ir Švč. Marijos globos.

LPKTS Rokiškio filialas

Garbingo 80-ojo jubiliejaus proga nuoširdžiai sveikiname buvusią tremtinę, darbščiąja ir pareigingąjį Klaipėdos PKT sąjungos narę Eleną AKMENSKIENĘ. Linkime geros sveikatos, gyvenimo džiaugsmo ir Aukščiausiojo globos.

Klaipėdos PKT sąjunga

gių ir banditų. Per stebuklą liko gyvas. Po Stalino mirties 1954 metais iš kalėjimo buvo paleistas ir nutremtas į Komiją.

Praėjus 15 metų nuo suėmimo – 1956 metų gruodį A. Stulginskiui ir jo žmonai buvo leista grįžti į Lietuvą. Isidarbino Vytėnų sodininkystės daržininkystės bandymų stotyje. Apie savo gyvenimą rašė: „Kambariuką mes turime 2,5 x 2,5 m didumo. Talpinamės. Bendrai imant, jaučiuosi neblogai. Turime nusipirkę sofa senelei gulėti, o aš guliu sudedamoj lovutėje. G. paskolinio staliuką, kėdę – tai visi mūsų baldai...“ Tačiau sovietinis teroras nesiliovė: po dvejų metų už atsisakymą parašyti prisiminimus, juodinančius prieškario Lietuvos Respubliką, buvo atleistas iš darbo, motyvuojant pensijos paskyrimu... O ta pensija, A. Stulginskio teigimu, „dvieim-trim dienoms pragyventi užtektų. Akių mulkinimas“.

1962 metų liepos 18 dieną mirė Aleksandro Stulginskio žmona, kilniai talkinusio gyvenimo kelyje. Likoviens, bet nepalaužtas; susirašinėjo su užsienyje gyvenančia dukterimi Aldona, medike. Ji savo siunciamais siuntiniais neleido tévui badoauti. A. Stulginskis savo laiškuose skatino vaikaitę Ramunę siekti mokslo, būti tikra lietuvaite. „Mūsų lietuvių maža, mes galime iškilti tik savo mokslu,

gabumais, darbštumu, – rašė jai senelis.

Prezidentas Aleksandras Stulginskis mirė 1969 metų rugsėjo 22 dieną. Palaidotas šalia žmonos Kauno Panemunės kapinėse. Jis paliko mums didelio pasiaukojimo dirbtį Lietuvai pavyzdį. Norėtume, kad šio ūkininko šviesusis paveikslas būtų gyvas ir mūsų jaunimo, moksleivių širdyse. Dėl to turėtų sukrusti mokyklų vadovai, pedagogai, pilietinį ugdymą daugiau nukreipdami patriotiškumo ugdymo kryptimi. Reikėtų mums visiems ilgiau pasigilinti į taurią A. Stulginskio asmenybę, jo dvasios kilnumą, į tai, kas daro žmogų nemirtingą. A. Stulginskio tvirtas tikėjimas Dievu bei Tėvynės Lietuvos gyvybingumu padėjo jam ištverti gyvenimo sunkumus. Prisimintina prelato kuno M. Krupavičiaus mintis: „Kiekvienam lietuviui jo šviesi asmenybė turi būti sektinu pavyzdžiu ir rodikliu, kuriuo keliu eiti ir kuria programa vaduotis. Tik stulginskinis kelias ir jo darbų ir gyvenimo pavyzdys lietuvių padarys savo vardo vertu ir savo pasirinktų idealų pilnutiliniu igyvendintoju bei vertingu savo taučios ir Tėvynės nariu“.

Prezidento Aleksandro Stulginskio gyvenimo žingsnių, jo kilnių darbų pavyzdžiu turėtų sekti ir mūsų politikai. **Zigmas TAMAKAUSKAS,**
LPKTS tarybos narys

„Mano gyvenimas labai tiktu kokiam detektyvui“

Pabaiga.
Pradžia Nr. 6 (1172)

Trumpai laisvėje

Pasiekės Skarių kaimą, kur gyveno jo simpatija, S. Tamošaitis savaitę ilsejosi ir gydėsi sužeistas rankas. Pagaliau slapčiomis užsuko į namus, bet iš motinos sužinojo, kad jo niekas taip ir neieškojo. Matyt, dar nebuvvo atsekė, kas jis toks.

Pasitarės su draugais iš LLA, Stasys nusprenė, jog kol kas dar gali gyventi legaliai. Iš buvusio karo mokyklos kuo pos vado kpt. Antano Ramanausko-Ramonio gavės fiktyvius dokumentus – šis yra Stasio Jatulio pavarde – nusprenė vykti į Telšius. Ten anksčiau nesilankė. Kaip studijavės prekybos institute įsidarbino Telšių vykdomojo komiteto finansų skyriuje mokesčių inspektoriumi. Cia dirbdamas taip pat galėjo būti šiek tiek naudingas žmonėms – važinėdamas po kaimus ir surašinėdamas turtą neužrašydamas kokios ūkininko karvės ar centnerio grūdų, ne išpylusie mis pylievų išduodavo pažymėjimus, kad yra išpyle.

Tačiau šiame darbe neteko išdirbtį net trijų mėnesių. 1945 metų sausio pabaigoje grįžęs iš komandiruotės Stasys nuėjo atsiskaityti pas apskrities viršininką. Vos jėjusi į kabinetą ji pasitiko du enkavedistai. Tardymo metu paaiškėjo, kad kažkas jų atpažino kaip buvusį tardytoją ir išdavę. Supratęs, kad įtarimas gana miglotas, Stasys bandė nuleisti juokais – kaip galėjo dirbtį tardytojui, turėdamas vos šešiolika (padirbtuose dokumentuose buvo nurodyta, kad gimės 1925-aisiais). Pareikalavo akistatos su atpažinusiuoju, bet enkavedistai nesutiko. Po kelių dienų perveidė į Telšių kalėjimą, o dar po poros savaičių, nieko neišsiaiškinę, išsiuntė filtracinius lagerius.

Pirmasyk lageryje

S. Tamošaitis pateko į Karelės Medvežjegorsko rajoną, Poveneco miestelį. Lageryje buvo daugiausia pabaltijiečiai, taip pat latvių, estų, moldavų. Nemažai ūkininkų iš Žemaitijos, kai kurie sušelpdavo maistu. Bendra padėtis lageryje, ypač vasarą kilus dizenterijos epidemijai, buvo pasibaisėtina: „Tokia maišatynė ten... Prigrūstas tas lageris. Kai pradėjo mirti šiltine, iš trijų tūkstančių mūsų koks trečdalies išmirė. Nebuvvo vietos, kur atsigulti ant narų, tai laukdavai, kol kas numirs, už kojų nutrauki, ir vieta laisva.“ Tiesa, kai kuriuos paguldydavo į ligoninę, bet vietų joje buvo mažai.

Šiame lageryje Stasys išbuvo nuo kovo iki gruodžio. Daugiausia laiko teko dirbtį atstatant Medvežjegorsko ligoninę. Pasilipės ant taburetės Stasys ruošdavo lubas tinkavimui – kaldavo kryžmai „drankas“ (medines juostas). Kartą tarsi vidinio balso paragintas krito nuo taburetės ir apsimetė apalpės. Pribėgo netoliene buvęs ligoninės vyr. gydytojas, pradėjo tikrinti pulsą, širdį. Matyt, užjautė, nes latviui felceriui paaiškino: „Parok serda...“ (širdies yda). Palaikė vieną dieną ligoninėje. Po kokių dviejų savaicių Stasys ir vėl tą pačią triuką pakartojo. Šis yra buvo nusištasis į medicinos komisiją, kuri jam paskyrė ketvirtos kategorijos invalidumą. Vadinas, nedarbingas, o kadangi nebuvvo teistas, surinkę didesnę „aktiruotųjų“ (gydytojų komisijos aktu pripažintų netinkamais darbui) grupę, paleisdavo namo.

Oficialiai tapo Jatuliu

Grižęs į Telšius S. Tamošaitis prisistatė Telšių NKVD viršininkui. Tas nedaug tenustebė, tik paklausė: „Nu kak ty vykrutilsia?“ (Kaip išsisukai?). Išraše pažymą pasui gauti. Bet pasū poskyryje pareikalavo Stasio gimimo metriką – o kurtu gausi neegzistuojančio žmogaus – Stasio Jatulio pavarde? Po nemigo nakties Stasys sukūrė planą. Jis nunešė notarui patvirtinti pažymą, kad dirba finansų skyriuje. Paskui viršutinę dalį su tekstu nurėžė, pasilikdamas apatinę – su notaro antspaudu. Ant kitos lapo pusės surašė reikalingą gimimo liudijimą. Šią „liudijimo kopija“ apglamžė, kad atrodytų senesnė, ir nunešė į pasų skyrių, kur parodės gavo tikrą pasą. O juk galėjo ir iššifruoti – prie notaro antspaudo nebuvvo prierasto „antra nuorašo pusė“, būtino tokiai atvejais...

Gavęs „švarių švariausius“ dokumentus ir kompensaciją už tris mėnesius, kaip nekaltais areštuotas, Stasys atsisakė pareigų finansų skyriuje ir paskubėjo dingti iš Telšių NKVD akiračio. Kūčių naktį grįžo į tėviškę. Deja, čia jau neberado tévo, kuris neatlaikė išgyvenimų ir bolševikinės priespaudos. Jo mirtį buvo išpranašavęs ir lageryje birželio naktį suspanuotas pranašiškas sapnas – prie klėtelės bepjaunant seną klevą dvirankiu pjūklu, medis užvirto ant téčio ir šis dingo.

Vilniuje

Netrukus iš sutiktos pusse serės Stasys sužinojo, kad i Vilniaus valstybinio universiteto Ekonomikos mokslų fakultetą priimami vokiečių uždaryto

Šiaulių prekybos instituto studentai. Instituto pastatai per karą buvo subombarduoti, o archyvai, dokumentai neišliko. Tačiau buvęs prodekanas doc. Vaclovas Germanas išdavinėjo studentams reikiamus dokumentus. V. Germaną neblogai pažinojo buvusi Stasio klasinė, kuri ir nuvedė pas jį. Šis iš matymo pažino Stasių kaip instituto studentą, tik neatsiminė pavardės. Nurodyta Stasio Jatulio pavarde išraše pažymėjimą, kad baigės pirmąjį kursą.

Istojoj į neakivaizdinės studijas universitete – vėl problema. Čia mokėsi dešimt ar penkiolika pažystamų iš instituto laikų. Teko su kiekvienu atskirai pakalbėti, paaiškinti ir prašyti, kad neišduotų. Matyt, neblogai su visais sugyveno – per pusantį metų nė vienas neišdavė.

Gegužės mėnesį apsilankės Žvėryno pliaže Stasys sutiko dvi buvusias Joniškio gimnazistes. Jos tuo metu dirbo vaišų tuberkuliozinėje sanatorijoje ir padėjo joje įsidarbinti buhalteriu. Viena iš šių merginų – Stasė Rondomanskaitė – po dešimties metų tapo Stasio žmona.

Kadangi įstaiga nedidelė, darbas pusiau laisvas, Stasys dar įsidarbino antraelininku Prekybos ministerijoje, maisto kortelių skyriuje. Šios pareigos taip pat pravertė – kaip paskojo, per ryšininkus aprūpindavo partizanus, kuriems Vilniuje prisireikdavo kortelių. Gal ir pats būtų pasitraukęs ginklu kovoti prieš okupantą, bet karo mokyklą kartu baigęs Adolfas Ramanauskas-Vanagas, atvažiuodavęs į Kauną, to esą nepatarė: „Metus pagyvensi, kitus ir būsi „gatavas“. Aš, sako, jau pasiryžęs, tai tegul taip būna“.

Užverbabimas

1948 metų pradžioje S. Tamošaitis užsuko grąžinti knygos kurso draugui Jasiliioniui, kuris tuo metu gyveno pas Kudabas ir, pasirodo, užsiėmė pogrindine veikla. Saugumiečiai tame bute surengė pasalą, į kurią pakliuvo visi įeinantys, kartu ir Stasys. Pagrasinės, kad „prisiūs“ prie tos pačios bylos, Stasys sutiko jiems dirbtį. Tačiau jam neilgai sekėsi MGB vedžioti už nosies.

Kaskelias dienas turėjo gatvėje susitikinėti su sovietų leitenantu ir ką nors pranešinėti. Šis pamokė rašyti bet ką, kad tik jie turėtų medžiagos. Pavyzdžiu, skysti partinius, nes tokius skundus jie perduodavo spręsti partiniam komitetui. Stasys ir parašė – paskundė nesenai iš Rusijos atsiųstą

Stasys Tamošaitis su teodolitu. 1956 metų gegužės 22 diena.
Mamai siūsta nuotrauka

sanatorijoje įdarbintą moteriškę, kuri atrodė įtartina. Sauzugumietis už tai pagyrė ir pakisė pasirašyti raštelį apie skiriamą premiją – 37 rublius.

Tačiau aukštesnė valdžia ilgainiui, matyt, iššniukštinėjo, kad leitenantas nieko su S. Tamošaičiu nedirba. Jis buvo pakelias kitu – papulkininkiu Matjušenko, S. Tamošaičiu pareiškusi, kad jiems žinoma apie jo darbą kriminalinėje policijoje. Jei atpirksias savo kaltes, viskas bus užmiršta ir galėsiųs dirbtį milicijoje, karjera garantuota. „Bet mano laimė, kad turėjau jautrią sąžinę ir kad pasilikau prie jaunystės idealų, įdiegtų dar mano tévų auklėjimo“, atsiminimuose rašė S. Tamošaitis. Kai Stasys nusiunte prie Jiesios užmegztį ryšio sutariamu pogrindžio atstovu, susitikimo metu jis iškart prisipažino, kad yra užverbuotas. Tokiu būdu netrukus vėl atsidūrė kameroje, tačiau pasijuto savotiškai laisvas ir laiminges, kad baigėsi „draugystė“ su MGB.

Gundymas kotletais

Per tardymus S. Tamošaitis jau nebesislapstė, prisipažino dirbęs LLA ir kitus dalykus. Mirties bausmė tuo metu jau buvo panaikinta, o kad gaus dvidešimt penkerius metus, neabejojo. Tad per daug neišsisukinėjo – kaip tardytojas norėjo, taip kalbėjo. Saugumiečiui buvo vis mažai, vertė pasakyti net tai, ko nebuvuo-

Kai areštuotasis paprieštaro, tardytojas griebė nuo stalo sunkų rašalo sugertuką ir norėjo smogti jam į galvą. Bet išsitiesės visu ūgiu Stasys išvydo atidarytame stalčiuje mygtuką ir instinktyviai į paspaudė. Tardytojas pasimetė ir atėjusiam sargybiniui liepė kalinį išvesti.

Praėjo savaitė, o tardyti niekas nebešaukė. Galiausiai išskvietė tardymo skyriaus viršininko pavaduotojas papulkininkis Vaseris. Nusivedė į valgyklą „užfundijo“ kotletą. Parvalgijus Vaseris pradėjo dėstyti, kad Stasys jam patinka, kad galėtų kaliniui padėti. Jeigu suktikų nuo šiol sąžiningai dirbtį, galėtų šiandien pat išeiti į laisvę. Kai sulaukė neigiamo atsakymo, Vaseris atsistojęs tarė: „Ja vas panimaju“ (Aš jūs suprantu), paspaudė ranką ir nuvedė į kamerą. Tuo tardymas ir pasibaigė.

Norilske

Kadangi jau vienasyk buvo pabėgęs iš kalėjimo, po teismo S. Tamošaitis buvo išvežtas į Rasu „peresilką“, bet vienas užkaltame vagone tiesiai į Maskvą, į „Krasnaja Presnja“ kalėjimą, paskui etapu į Norilską.

Dvejus metus kaliniui teko dirbtų lagerioskyriuje „Medvežka“ („Medvežskij ručej“), paskui perkėlė į Gorstrojų–Norilsko miesto statybas, kur praleido dvejus su puse metų. (keliamą į 7 psl.)

Pabaiga.**Pradžia Nr. 2 (1168)**

Lietuvoje kalinami politiniai kaliniai tarp kamerų turėjo ryšį Morzės abécèle. Retas kalinas neišmoko tokios, gal ir nelabai sudėtingos, ryšio prie-monės. Mūsų atveju neteko sutiki išmanančio pasinaudoti Morzės išradimui, o gal ir metrinio storio sienos nebūtų pasidavusios stuksenimui krumpliais. Vienintelis tarp kamerų žinių laidas buvo aluminio dubenėliai, kuriuose duodavo valgį. Suvalgę maistą, dubenėlius grąžindavome. Kitą kartą gaudavome nežinia kuriuoje kameroje pabuvojusį dubenėlių. Ant jų šauksto kotu rasdavome išbraižytas žinutes. Irašų buvo įvairiausių. Daug buvo prašančių pranešti artimiesiems duotu adresu apie kalinį (paminėtas vardas). Kiti rašė drąsinančius žodžius išlikti oriai. Daugiausiai buvo prakeikimo žodžių čekistams, nors jie buvo tik stropūs teroristinės bolševikų partijos užmačių vykdytojai.

K. Jankausko įrašus aptikau du kartus. Pirmajame jis parašė: „Josios žiedą su savimi nusinešiu į Amžinybę“. Prieš suėmimą Kazimieras buvo sukeitęs žiedus su tremtine Liucija, ruošesi šeimyniniam gyvenimui. Tikt mes, pabuvoję jo padėtyje, galime suprasti, kiek prieikė pastangų ir išradinguo išsaugoti mylimosios relikviją, o gal jam tai suteikė tvirtumo ir atsparos.

Antrą kartą aptikau dubenėlio dugne giliai įrežtą sakinį: „Būkite tvirti iki galos. Kazimieras“. Atdidūrus prie Amžinybės slenkščio, mirties akiavaizdoje galvoti apie tolimesnę kovą, tikslą, drąsinančiais žodžiais kreiptis į savo bendražygius gali tik nepaprastai stip-

Būkite tvirti iki galos

rios dvasios žmogus. Tokie buvo Kazimieras Jankauskas ir Antanas Kybartas.

Po ilgų susirašinėjimų su Rusijos Federacijos generaline prokuratūra visi draugijos „Priesaika ištremime“ nariai buvo reabilituoti. K. Jankausko jaunystės draugo Antano Bajerčiaus ir A. Kybartu sūnaus Antano Kybartu rūpesčiu 1992 metų spalį Gelgaudiškyje Antano Kybartu vardu pavadinta gatvė. Jotiškių kaime ant namo, kuriame gimė K. Jankauskas, atidengta atminimo lenta.

2004 metais pateikiau K. Jankausko ir A. Kybartu išsamius gyvenimo aprašymus ir reabilitacines pažymas. Lietuvos Respublikos Prezidentas po mirties jų darbus ivertino Vyčio Kryžiaus 5-ojo laipsnio ordinu.

Kažkas iš dvylirkos parašė kasacinių skundą. Bylą nagrinėjo karinių tribunolų vyriausioji kolegija, kuri A. Volungevičiui ir V. Kazulionui pakeitė Vakarų Sibiro karinio tribuno sprengimą: nuosprendi sušaudyti anuliavo, skyrė po 25 metus ypatingojo režimo lagerio bei 5 metus tremties ir dar 5 metus netekome teisių, konfiskuojant turtą. K. Jankauskai ir A. Kybartai sušaudė 1952 metų vasario 26 dieną (taip teigiami jų reabilitacijos pažymose). Visus kitus išbarstė po Šiaurės lagerius arčiau ašigaliai.

A. Volungevičius ir aš pateko į Taimyro pusiasalį, griežtojo režimo Norilsko 5-aji lagerį.

Po Stalino mirties 1953 metų gegužės 28 dieną lageryje prasidėjo kalinių sukilmimas,

prie mūsų prisijungė dar penki politinių kalinių lageriai, iš viso apie 30 tūkstančių katorgininkų. Per sukilmą čekistai išžudė kelis šimtus kalinių. Po

sukilmimo sunaikinti atrinko apie 900 aktyviausių sukilielių. Apie tai minima archyviniose dokumentuose. Tarp devynių šimtų buvo 89 lietuvių, tarp jų ir aš su A. Volungevičiumi. Įvykiai Kremluje, L. Berijos areštas nulémė mūsų likimą. Nepaskandino tada mūsų nei Jenisejaus upėje, nei Ochotsko jūroje, bet iš Taimyro pragaro nugabeno į šetono karaliją—Magadano aukso kasyklas. Nuo kitų lagerių buvome izoliuoti, kad neužkrėstume kalinių nepaklusnumo liga. Vietą parinko „nepriekaištingą“. Daug ką pasako vien vadiniamas „Cholodnoje“ (šaltoji), taip vadinosi lageris kalnu tarpeklyje, kuriame buvome gyvi palaidoti, tačiau laisvi, tvirtos dvasios ir nepaklusnūs: arba mus sušaudys, arba bent iš dalies susitaikys su mūsų reikalavimais, nepriestaraujančiais „humaniskiem“ SSRS įstatymams. Ant spygliuotų tvorų nelaipojome, iki ugnies zonos išlaikėme tinkamą atstumą, o savame žemės lopinėlyje tvarkėmės nepriekaištingai. Už vidaus tvarką buvo atsakingas iš visų tautų atstovų išrinktas komitetas. Zonoje veikė nerašyti, tačiau teisingi pačių kalinių ir gyvenimo padiktuoti įstatymai.

Politiniai kaliniai priversti darbo nepripažinome. Tačiau norinčių dirbtį atsirado, nes už darbą pradėjo šiek tiek mokėti. Lageryje kartu su senbuviais buvo apie 1200 kalinių. Daugiau nei trys šimtai dirbtį atsisakėme, nenorėjome bolševikams kaupti aukso atsargą. „Cholodnoje“ teko išgyventi beveik dvejus metus, per tą laiką dirbau tik keturias dienas.

1955 metų pradžioje čekistams nusibodo mūsų savivaliavimas, todėl iš Maskvos išsirei-

kalavo leidimą mus išsklaidyti po kitus lagerius. Vienus išvezė į Kolymos politinių kalinių lagerius, kurių buvo kelios dešimtys, kitus – atgal per Ochotsko jūrą į Sibirą. Mudu su A. Volungevičiumi vėl pakliuvome į Irkutsko sritį, išliudnai pagarsėjusią Taišeto trasą. Tai septynių šimtų kilometrų geležinkelio atšaka nuo centrinės Sibiro magistralės. Pokario metais tiesiant šią atšaką iš bando ir nepakenčiamo sunkaus vergiško darbo čia žuvo apie milijonas jaunuų vyrių, didelė dalis japonų karo belaisvių.

Po sukilmimo Norilsko sukilimai išsiplėtė visoje Sovietų imperijoje: Vorkutoje, Karagandoje ir kitose vietose. Jie iš pamatų sudrebino visą GU-LAGO salyną. Milijonų kalinių ir pasaulio tautų reakcija privertė Kremliaus stabus šiek tiek pristabdinti represijas.

1956 metais iš Maskvos po visą GULAGĄ pasklido komisijos kalinimo vietose peržiūrėti politinių kalinių bylas. Jos turėjo didelius įgaliojimus ir teises – galėjo paleisti į laisvę ir sumažinti bausmę.

Mano žiniomis, mūsų draugijos nariai buvo paleisti į laisvę. Tik man vienam, komisijai sumažinus bausmę iki 10 metų, dar kelerius metus teko būti lageryje. Į Tėvynę grįžau po 14 metų tremties, kalėjimų ir lagerių. Tėvai mirė tremtyje. Palaukus parvežėme 1989 metais.

1992 metais visus mūsų draugijos narius reabilitavo – Rusijos Federacijos Tiumenės srities prokuratūra pripažino nekaltai nuteista.

Gyvenimas prabėgo ne veltui. Nepabūgome šaudomi, tvirtai įėjome erskėčiuotu keliu į Kovą 11-ają – Lietuvos Laisvės ir Nepriklausomybės dieną.

Vytautas KAZULIONIS

Viktoras Vitkauskas-Karijotas perdarė Aleksandru Grybinui-Faustui. Žuvus apygardos vadui Faustui 1949 metų spalio 25 dieną Pietų Lietuvos srities partizanų vado Adolfo Ramanausko-Vanago įsakymu nuo lapkričio 1 dienos ltn.

Paminklas V. Vitkauskas-Karijotas perdarė Aleksandru Grybinui-Faustui. Žuvus apygardos vadui Faustui 1949 metų spalio 25 dieną Pietų Lietuvos srities partizanų vado Adolfo Ramanausko-Vanago įsakymu nuo lapkričio 1 dienos ltn.

(keliamas į 7 psl.)

Pasipriešinimo dalyvių (rezistentų) teisių komisija skelbia sąrašą asmenų, pretenduojančių į Kario savanorio ir Laisvės kovų dalyvio teisinį statusą

Albinas Buzas, g. 1926 m., (po mirties), partizanas, Marijampolės aps. Prienų valsč., Tauro apyg. Geležinio Vilko rinktinė, 1945–1947 m.

Kazys Buzas, g. 1907 m., (po mirties), partizanų rėmėjas, Marijampolės aps. Prienų valsč., Tauro apyg. Geležinio Vilko rinktinė, 1945–1948 m.

Jonas Čepukas, g. 1900 m., (po mirties), partizanų ryšininkas ir rėmėjas, Trakų aps. Onuškio valsč., 1944–1945 m.

Jonas Daknys, g. 1905 m., (po mirties), šaulys, sukilmimo dalyvis, Šiaulių aps. Kuršėnų valsč., 1930–1941 m., 1941-06-22–1941-06-28.

Antanas Gedvilas, g. 1927 m., (po mirties), partizanas, Raseinių aps. Viduklės valsč., 1948–1950 m.

Juozas Grigiškis, g. 1896 m., (po mirties), karininkas, Kaunas, 1919–1941 m.

Vytautas Gudynas, g. 1922 m., (po mirties), partizanas, Marijampolės aps. Prienų valsč., Tauro apyg. Geležinio Vilko rinktinė, 1945–1947 m.

Jonas Jakučionis, g. 1901 m., (po mirties), karys, Kaunas, Lietuvos vietinė rinktinė, 1944-02-16–1944-05-15.

Jonas Makūnas, g. 1917 m., (po mirties), Šaulių sajungos narys, Kauno aps. Garliavos valsč., 1935–1945 m.

Dominykas Petkevičius, g. 1907 m., (po mirties), partizanų rėmėjas, Kauno aps. Garliavos valsč., 1945–1949 m.

Ivanas Resekovskis, (po mirties), partizanas, Anykščių aps. Troškūnų valsč., 1945–1946 m.

Teirautis tel. (8 5) 231 4157. Komisijos pasta-ba: Sąrašas skelbiamas vadovaujantis Pasipriešinimo dalyvių (rezistentų) teisių komisijos darbo reglamento 8 punktu: „Pretendentai į Kario savanorio ir Laisvės kovų dalyvio teisinį statusą skelbiami spaudoje“.

2016 m. vasario 19 d.

Tauro apygardoje prieš 65 metus

(atkelta iš 6 psl.)

Jo slapyvardis Saidokas pa-
keistas į Karijotą.

Nors partizaninis judėjimas tuo metu buvo jau prislopintas, V. Vitkauskas aktyviai ėmėsi darbo. Jausdamas, kad partizaninis judėjimas artėja prie pabaigos, jis peržiūrėjo apygardos archyvą, žuvusių partizanų bylas ir apie juos su- rinktas žinias, sau pavaldiemis daliniams nurodė rinkti me- džiagą apie pirmuosius parti- zanus, vadus, kovos organiza- torius, kovotojų gyvenimo bū- dą, mūšius, padarytas klaidas, atliktas kovines užduotis ir operacijas, buvusius vadovy- bės pasitarimus, posėdžius ir juose priimtus nutarimus, priešo nuostolius ir siautėjimo faktus, gyventojų deportaci- jas, žvalgybinę veiklą. Reikalavo, kad į apygardą siunčiamoje archyvinėje medžiagoje atsi- spindėtų partizanų nuopelnai, jų asmens žinios, būtų nurodyti ryšininkai ir rémėjai, sutvar- kytos visų likviduotų asmenų bylos bei rinktinėse išleisti įsa-

kymai, sudaryti partizanų nuo- traukų ir jų negatyvų archyvai bei išsamūs partizanų veiklos konspektai. Jam vadovaujant, griežtai uždrausta likviduoti asmenį, jeigu nesudaryta jo as- mens byla ir nutarimo nepa- tvirtino rinktinės štabas. Jaus- damas atsakomybę istorijai, V. Vitkauskas rūpinosi, kad kiekvienas partizanas ir jo ko- va būtų tinkamai įvertinti, griežtino Laisvės kovotojų drausmę. Jis ir toliau ypač sudē- tingomis sąlygomis leido apygardos laikraštį „Laisvės žvalgas“. Kaip vadas, partizanų buvolabai vertinamas ir mylimas. Už drą- są ir pareigingumą vykdant pa- reigas buvo vertinamas ir aukščiausios partizanų vado- vybės. 1950 metų spalio 14 die- ną Pietų Lietuvos srities parti- zanų vado įsakymu Nr. 22 ap- dovanotas 3-iojo laipsnio Lais- vės kovos kryžiumi su kardais. 1951 metų vasario 16 dieną Lietuvos Nepriklausomybės 43-iųjų metinių proga LLKS vyriausioji vadovybė jam sutei- kė partizanų kapitono laipsnį.

Aldona VILUTIENĖ

„Mano gyvenimas labai tiktų kokiam detektyvui“

(atkelta iš 5 psl.)

Tada papuolė į „markšeidi- rių“ – kalnakasybos inži- nierių – grupę. Būdamas „markšeiderske“ Stasys susi- pažino su technologija, vėliau „per blatą“ pateko į šešių mė- nesių kalnų pramonės meist- rų kursus, į kuriuos šiaip pri- imdavo tik laisvuosius. Po jų buvo paskirtas meistru. Kar- tą į štreką nuvedus dirbtį komandą – keturis darbininkus – nukrito nepakankamai įtvirtinta akmeninė plokštė. Kilo didelis triukšmas, sumi- simas, Stasys išsigando, kad žmonės žuvo. Tačiau plokštė liko kabotu užsikabinusi už molio déžių, žmonės išgyve- no sukritę ant grindų, paskui iššliaužė.

Sukrėstas įvykio Stasys nu- sprendė atsisakyti meistro dar- bo. Padedant pažastamam fel- čeriu Lapinskui ir vokiečiui chirurgui Karlui jis suvaidino apendicito priepluoļi. Po ope- racijos buvo paskirtas į leng- vesnių darbų ir grįžo į „markšeidi- ską“. Ten pavadavo sky- riaus „markšeiderį“ – senuką rusą, kuris, išmokėjus algą, ke- lias dienas nesirodydavo dar-

be. Praėjus pusmečiui pastara- sis buvo išleistas į pensiją ir Stasys paskirtas „markšeideriu“ vietoj jo.

Krepšinio komanda

Gyvendamas už zonas jau pusiau laisvai, S. Tamošaitis gavo krepšinio kamuolių ir su- organizavo komandą iš dviejų latvių, trijų estų ir dviejų lietuvių. Antrasis lietuvis, gana stambokas ir aukšto ūgio Vytautas Mačiulis buvo tiesiog krepšinio virtuoza, niekas jo nesulaikydavo. Su šia koman- da išvažinėjo po Norilsko lage- riui, kartą žaidė su miesto krepšininkais, bet neikarto ne- pralošė. Grįžęs į Lietuvą V. Mačiulis dar žaidė Skuodo komandoje.

Netikėtas ir savotiškas bu- vo S. Tamošaičio paleidimas į lagerio. Lagerio kultūrinės- auklėjamosios dalies (KVČ) viršininkas pulkininkas Geraš- čenka buvo patenkintas, kad krepšinio komanda kelia la- gerio prestižą, ir labai mėgo S. Tamošaitį. Kai į lagerį per- žiūrėti bylų atvyko speciali komisija, Geraščenka, pam- tės zonoje Stasi, paragino jį

Viktoras Vitkauskas daly- vavo daugiau nei dešimtyje kautynių su priešu. 1950 metų spalį iš Vakarų į Lietuvą su desantininkų grupe grįžus Juozui Lukšai-Skirmantui, V. Vit- kauskas-Karijotas organizavo jų apgyvendinimą, ryšio su Va- karais ir vyriausiaja LLKS va- dovybe palaikymą.

1951 metų vasario 2 dieną Tauro apygardos štabą perke- liant į naują vietą – važiuojant per Slavikų valsčiaus Endrikių kaimą įvyko kautynės su čeki- tų daliniu. Besitraukdami netoli ese esančio miškelio link, nelygijoje kovoje žuvo Tauro apygardos vadas Viktoras Vit- kauskas-Karijotas, Žalgirio rinktinės Vasario 16-osios té- vynių vadas Pranas Rudmic- kas-Uosis, jo adjutantas Vytautas Pažereckas-Mindaugas, apygardos rūpybos poskyrio viršininkas Pranas Bastys-Dū- mas ir štabo apsaugos būrio kovotojas Jonas Račiukaitis- Jonas. 1997 metais jų žūties vietoje atidengtas paminklas.

Aldona VILUTIENĖ

ILSÉKITĖS RAMYBĖJE

Juozas Kačinas
1917–2016

Gimė ir užaugo Šilalės r. Tenenių k. 1944 m. sukurė šeimą ir išsikėlė gyventi į Šilutės r. Piktaičių k. 1948 m. kartu su žmona Zose buvo ištremtas į Krasnojarsko kr. Bogučiansko r. Dirbo miško darbininku. Kelyje į tremtį šei- mai gimė dukrytė Ona, vėliau – duktė Stefa. 1958 m. grįžo į Lietuvą, apsigyveno Žemaičių Naumiestyje. Dirbo melioracijoje. Išėjė į pen- siją, iš medžio dirbo kryžius. Jo kryžiu yra Kryžių kalne, prie sodybų. Ispūdingiausias Juozo pagamintas kryžius stovi Šilutės Macikų koncentracijos stovyklos kapinėse.

Palaidotas Žemaičių Naumiesčio kapinėse.
Užjaučiame dukterų šeimas, giminės ir artimuosius
LPKTS Šilutės filialas

Užjaučiame

Mirus Didžiosios Kovos apygardos Laisvės kovotojui, ka- riui savanoriui Albinui Bagdonavičiui, užjaučiame šeimą ir ar- timuosius.

LPKTS valdyba,
LPKTS Širvintų filialas

Skelbimai

Vasario 20 d. (šeštadienį) Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sajungos salėje (Laisvės al. 39, Kaune) **9.30 val.** įvyks LPKTS val- dybos posėdis, **11 val.** – LPKTS tarybos posėdis.

Valdybos ir tarybos narius kviečiame dalyvauti.

Kviečiame į **nemokamas filmų popietes** Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sajungos būstinės salėje (Laisvės al. 39, Kaune) kiekvieno mėnesio paskutinį pirmadienį.

Vasario 22 d. 16 val. žiūrėsime filmą „Lūžis prie Baltijos. Vytautas Landsbergis: nuo Čiurlionio į Sajūdį“.

Vasario 24 d. (trečiadienį) 12 val. Šiaulių miesto Povilo Vi- šinskio viešojoje bibliotekoje įvyks LPKTS Šiaulių filialo narių ataskaitinis susirinkimas – konferencija. Galėsite sumokėti na- rio mokestį.

LPKTS Šiaulių filialas

Vasario 25 d. (ketvirtadienį) 17 val. Istorinėje Lietuvos Res- publikos prezidentūroje, (Vilniaus g. 33, Kaune) minėsime vasario mėnesį gimusius signatarus: Joną Smilgevičių (1870-02-12), Kazį Bizauską (1893-02-14), Petrą Klimą (1891-02-23) ir Aleksandrą Stulginskį (1885-02-26). Dalyvaus LR Seimo nariai Mantas Adomėnas ir Paulius Saudargas, Rytų Europos stu- diju centro analitikas Linas Kojala, Signatarų namų vedėja Meilė Peikštenienė, istorikas Deimantas Ramanauskas. Kūrinius fleita atliks kariuomenės orkestrantas Algirdas Tamulaitis.

Renginio globėja LR Seimo narė Vincė Vaidevutė Marge- vičienė. Organizatoriai – Istorinė Lietuvos Respublikos prez- identūra, TS-LKD Kauno politinių kalinių ir tremtinių frakcija.

Vasario 25 d. (ketvirtadienį) 13 val. LPKTS salėje (Laisvės al. 39, Kaune) buvęs politinis kalinių Eduardas Kalvėnas kvie- cia į diskusijų klubą.

Vasario 26 d. (penktadienį) 17 val. Kauno r. Domeikavos seniūnijos salėje įvyks TS-LKD Politinių kalinių ir tremtinių frakcijos Kauno rajono skyriaus steigiamasis susirinkimas. Kvie- ciame aktyviai dalyvauti visus Kauno rajone gyvenančius buvu- sius tremtinius, politinius kalinius ir Laisvės kovų dalyvius – TS- LKD partijos narius.

LPKTS pirmininkas Gvidas Rutkauskas

ISSN 2029-509X

Tremtinys

Leidėjas Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sajunga

www.lpkts.lt

Redaktorė Jolita Navickienė
Redakcija: Dalia Maciukevičienė, Vesta Milerienė
Maketavo Ignas Navickas

Adresas: Laisvės al. 39, 44309 Kaunas, tel. (8 37) 323 204
el. paštas: tremtinys.redakcija@gmail.com

Įmonės kodas 300032645
Ats. sąsk. Nr. LT18 7044 0600 0425 8365, AB „SEB“ bankas

Spausdino spaustuvė
UAB „Morkūnas ir Ko“,
Draugystės g. 17, Kaunas

2 spaudos lankai
Tiražas 1920 egz.

Kaina
0,60 euro

Projektą „Lietuvos Laisvės kovų, tremties ir tautos netekcių atspindžiai“ remia

S P A U D O S ,
R A D I O I R
T E L E V I Z I O S
R É M I M O
F O N D A S

Laiškai iš lagerio

Pabaiga.

Pradžia Nr. 6 (1172)

Nepaprasta šiluma alsuoja kunigo Jono laiškas, rašytas 1954 metų balandžio 21-ąją Motinos dienos proga.

Motinos diena

*...Žilagalvėle mylima:
Vėl – „mama!“ kaip seniai,
Už žavinčias simfonijas
Meilesnis jos „Sūnau!“*

*Tik vieną žodį pasakyti,
Tik kartą per metus:
– Kaip tuščias be tavęs, Mamyte,
Pasaulis šis platus...*

Mama, gegužės mėnesio pradžia, o su ja ateina ir Motinos Diena, kada kiekvienas prisimename labiausiai dvi savo Motinas: Dangiškąj, kuriai giedama išsių mėnesį, ir Žemiskąj, kuri taip pat mumysyra labai labai brangi. Tai mūsų mama, išvedusi mus į gyvenimą, išauklėjusi ir išmokiusi tarti pirmą žodį, žengti pirmą žingsnį, ikvėpusi į mūsų širdis troškimą kas gera, kas kilnu, kas aukštta. Teisingai tada giedojo kūdikis:

*Motina mano, Tau atiduodu
Žydinčią širdį, kaip baltą taurę.
Tu Jon pasaulio ašaras rinki,
Visas žmonijos kančias ir kraują...*

Dar labiau, kad aš jaučiu didelį norą ir kilnių pareigą visų vaikų vardu Tamstą šiandien pasveikinti. Sveikinu, bučiuodamas Tamstos motinišką ranką už save, už Juozą, už Stasių, už Leoną, už Levutę, Broniuką – už visus esančius čia ir toliau, už gyvus ir mirusius. Visiems jiems Tamsta esi Motina. Ne tik sveikinu, bet ir už viską dėkoju, ypač aš, nes jaučiu, kad man daugiausia davėte. Iš Tamstos paėmiau meilę dainoms, meilę Bažnyčiai, pasiaukojimą, pamaldumą. Prisimenu Tamstos ašaras, kai sirgau arba išvažiuodavau ir grįždavau iš mokyklos ne tik mažas, bet ir tada, kai jau vilkėjau ilgą sutaną... Mamyte, Tamstai už visa visa ačiū. Dėkoju ir už kitus, nes jie negali Tamstos pasveikinti. Gegužės 9 dieną aukosiu šventas Mišias už Tamstą ir Tėtę, už vienas Mamas ir Tėvelius. Tuo kartu bai-giu. Sakau: su Dievu, bučiuojas Tamstas sūnus ir vaikas Jonas.“

Tą pačią dieną kunigas Jonas paraše laišką ir tévui:

„Brangusis Tête, mes jau po šv. Velykų! Ir pas mus oras labai gražus, šviesus, giedras. Nakty šaltokos, bet dienomis saulutė dangumi ridinėjasi. Velykų sekmadienis buvo išeiginis, todėl visi jutome gražią Velykų nuotaiką, dar namuose tamstų mums įdiegtą. Kas yra, kad vasarą jaučiasi didesnis ilgesys negu žiemą? Iš visų pusiu vyrai, kaip žiogeliai, čirškina armoškomis ir bajanais, bet, rodos, geriau jau negrotų, nes tie balsai dar daugiau liūdesį šaukia. Ačiū Dievui, praužė šaltoji žiemuožė. Dabar bus lengviau, ir nejusime, kaip greitai pralėks vasara, nes čia jos ne daugiausia. Su rugėje pabaiga ji baigiasi.“

Tebesu sveikas, diktas, kaip ridikas. Darbą tebeturiu tą patį, apie kurį rašiau paskutiniame savo laiške. Darbu esu labai patenkintas. Dar sekasi viskas lai-

mingai. Ačiū Viešpačiui ir Tamstų maldoms. Esu pakankamai aprūpintas viskuo – ir drabužiu, ir maistu, ir pinigu, ir paguodos žodžiais, ir maldomis... Gyvenk ir noré! Taip ir gyvenčiau, jei ne tie mano Žileliai – Sengalvėliai, vie-ni toluojo... Tai mano beveik didžiausioji kančia ir rūpestis. Tada prisime-nu iš Kryžiaus kelių ketvirtą staciją, kur yra abišalis išgyvenimas krauju ro-šių meilės. I tą vietą atnešk Tamsta ir savo skausmą... Tegu viskas būna sudėta ant pasaulio išganymo aukuro... Juk mes jo tarnai, kaip sékmėse, lygiai ir sunkumuose. Jis turi kuo atmokėti už visas tas aukas, žemėje padarytas ir likusias be atpildo. Turėtū būtū jau ir Tamstų laiškelis. Bet siunčiu jo ne-sulaukęs. Antrajį išėdu Mamytei, nes jau čia pat Motinos Diena.

Labai Tamstas sveikinu ir visus tuos, kurie kokiui nors būdu prisideda prie Tamstų aprūpinimo, priežiūros. Tiesiog aš juos laiminu pačiu didžiuoju, koki beturiu, palaiminimu.

Tuo tarpu sakau su Dievu ir bu-čiuoju Tamstų tėviškas rankas. Sūnus Jonas.

Tik ramindamas tėvus ir ne tik juos, kunigas Jonas rašė, kad jis sveikas, viskuo aprūpintas. Iš tikrujų taip nebuvu, kentėjo ne tik dvasinius, bet ir fizinius skausmus – alko, šalo, nuo darbų ne pagal sveikatą seko jėgos. Po šio laiško parašymo prabėgo metai, ir kanki-nys Jonas Staškevičius, sunkiai sirgda-mas, paliko ši pasaulį.

Kitame laiške jis rašė, kad vienas iš didžiausių jo troškimų – dar kartą pries žemiskąjį išsiskyrimą pasimatytį, pasi-kalbėti, pasidžiaugti brangiaiš tėveliai, kurie jį išauklėjo pavyzdingoje katalikiškoje šeimoje, patys vargdami išmokslino. Tik jų dėka jis tapo kunigu.

Tais pačiais metais Jonas sužinojo, kad šv. Antano dieną mirė jo tévas Vincentas. Tą žinią jis labai skaudžiai iš-gyveno. Vis prisiminė paskutiniame laiške, rašytame jau svetima ranka, té-vo išsakyta troškimą: „Trokštu pamatyti nors vieną kurį... Bet, Dieve, tee-sie Tavo šventa valia“.

*Eikš, vaikeli, ištremtasis,
Aš nuvesiu į tévynę,
Ten Tėvelį pamatysi,
Ilgesio nebekentési...*

*Negaliu su tavim eiti
Į tą džiaugsmo, laimės kraštą
Neišgérēs ligi dugno
Savo ištremimo taurės,*

– tai ne vienintelis kunigo Jono Staškevičiaus eilėraštis. Ir jo sukurti, ir lietuvių poetų posmai, kuriuos jis įterpdavo į laiškus, skamba kaip jo paties, kančių išvarginto žmogaus sielos balsas.

Nemažas pluoštas išsaugotų Jono Staškevičiaus laiškų, rašytų dvasios broliams – kunigams. Tai apmāstymai apie Būties prasmę. Sunkios lemtes akivaizdoje rūpestis dėl savo tautos to-limesnio kelio, mintys apie tikėjimą, pasvarstymai kaip apginti tikėjimą nuo bedievų niekinimo. 1954 metų vasarą rašytame laiške Žemaičių Kalvarijos klebonui Julijonui Tamašauskui jis praše atsiusti knygų, kurios stiprintų dva-sią. Gaivintų Maironis, Vaižgantas, Mic-

kevičius... „Norčiau teigiamu, rami-nančių knygų, bet ne kraštutinai ten-dencingų. Jas skaitant tik nerviniesi ir daugiau nieko geresnio neužgriebi“.

Kunigas Jonas prisipažista išmo-kęs latvių kalbą. Per vienuolika mé-nesių perrašęs iš žodyno apie pen-kiolika tūkstančių latvių–lietuvių kalbų žodžių ir jau galjs skaityti bro-lių tautos literatūrą, galėtų net dirbtį Latvijoje.

Ypač turiningi politinio kalinio kunigo laiškai to paties likimo bro-liui kunigui Izidorui Butkui. 1954 metų rugsėjo 17 dieną Staškevičius rašė: „Galima tyčiotis išpraeities lai-ku ir, aišku, mūsų laikais daugiau pa-gundų, bet kažkas paprasto ir gar-bingo apleido pasauli negrūtamai... (Iš vienos amerikoniškos knygos) (Manytume, kad ši pastaba tik dėl cenzūros, – M.T., V.R.).

Tais žodžiais bandyčiau išreikštis-a-vi vidaus būseną, su kuria stengčiaus apžvelgti dabartinį žmonių pasaulį. Daugiausia kenciu. Aiškinuosis, galbūt originaliai, to neaprašomo blogio prie-zastis. Erzinuosis – negaliu, širdis neiš-laiko, girdėdama apie Jį suklastotas neteisybes. Taip. Esanti žemėje blo-gybė šiandie susiblokavo. Priėmė masės išvaizdą ir šliaužia kaip viską deginanti lava.

Ir vis dėlto nebūčiau nuomonės, kad šiąt pasaulį reikėtų sudaužyti... Pa-saulį reikia gelbėti. Jį reikia gelbėti mie-le. Čia neina kalba apie mūsų žemėje gyvenimą! Ne! Svarbu kad šioje žemėje atliktumėm meilės pareigą. Tai mūsų paskirtis. Garbinga paskirtis! Ne vien dėl to, kad filosofiškai meilė yra pati rimčiausia jėga, bet ir teologiskai, kad meilė yra mums įgimta. Istoriskai ji kartą buvo parodyta. Ir mes regėjo-me stebuklą, kaip avys nugalėjo vil-kus... Pasaulio Išgelbėtojas matė, kad susiklostys žemėje dar negirdėtos die-važudystės nuosėdos su savo nuodin-gaja įtaka ateiciai, tačiau jų nesunai-kino, sakytume, užuomazgoje. Sugedi-mas tyčiojasi, nuodėmė triumfu-oja, o Jis, tylus kaip avinėlis, lieja savo kraują, atiduoda savo gyvybę už tuos pačius sugedusius žmones, už nuodė-mingus savo brolius ir seseris. Jo meilė yra plati kaip vandenynas, sugebė-s savy nuskandinti visus nešvarumus, iškilimus, purvą – visą gausią žmoni-jos nuodėmę...“

Štai ištrauka iš paskutinio laiško, ra-šyto 1955 metų gegužės 4 dieną Julijai Satkienei:

„Dabar, kai visas pasaulis plaukio-ja audringų bangų valioje, tiktais dieviš-koji gamta yra nuoširdi, jি vienintelė il-sisi ant neišjudintų inkarų, tuo tarpu žmogaus likimas yra Aukščiausiojo valioje. Ne tie yra laimingi, kurie ei-na šalia gyvenimo, nematydam ir ne-jausdami šių žemiskų kliūčių, bet tie, kurie visu kūnu ir siela pajaučia visas karčiasias žemės kliūtis, ir tie, kurie už graši neparduoda savo sie-los piktajam žemės demonui. Ta aplinkybė, kad rašau ne aš pats, tegu Jūsų nejaudina, nes man truputį skauda-de dešinioji ranka ir ši kartą paprašiau parašyti atsakymą Jums savo bendro likimo prietelių.“

Politinis kalinys kunigas Jonas Staškevičius

Ši laiškā jis diktavo jau nebegalėda-mas valdyti nei rankų, nei kojų, nes bu-vo suparalyžiuotas. Po trijų savaičių, ge-gužės 31-ąją, mirė lagerio ligoninėje. Jam buvo 45 metų. Lagerio draugai, penki lietuvių ir du ukrainiečiai, palaidojo ku-nigą Joną Staškevičių erškėtrožių krūme-liais užželusiose, apleistose Peršino kai-mo kapinėse, ant Lovzos upės kranto.

„Ikarstā ant krūtinės padėjome gan didelį metalinį kryželį. Velionio kapą pasistengėme padaryti nors kiek pana-šu į lietuvišką – katalikišką. Tai jau gry-nai nuo mūsų priklausė. Ir kryželį, ir tvorelę nudažėme šviesiai alyviniais dažais“, – rašė lagerio draugas B. Lau-rinavičius iš Ivdelio.

1990 metais tikėtasi mirusiojo pa-laikus pargabenti į Lietuvą, tačiau pa-laikų perkėlimo ekspedicija Peršino kapines rado jau sulygintas su žeme. Žemaičių Kalvarijos kapinėse ir Kruo-pių parapijos Pakalniškių kaime, kur Jonas Staškevičius buvo įsteigęs baž-nyčią, jo atminimui pastatyt pamink-lai. Prie jų atėjė žmonės meldžiasi, kre-piasi kaip į šventajai.

Laiške iš Toronto kunigo Jono Staškevičiaus krikštasūnės, taip pat kunigas, prelatas Jonas Staškevičius laiške mums rašė: „Pavarėse, savo prosene-lių, senelių ir tévų gimtinėje, šalia na-melio, kuriame gimė bei augo kunigas Jonas, esame pastatę koplystulpį, kurio viduryje įrašytas „Kunigas Jonas kaip mūsų giminės pažiba“.

„Tik apgailėti reikia, kad iki šiol jis nėra kaip kankinys paskelbtas Palai-mintuoju“, – 2002 metų pavasarį raše apie Joną Staškevičių vyskupas Antanas Vaičius.

Laiškai cituoti iš prof. Juozo Cipario knygos „Kankinys kunigas Jonas Staškevičius“.

**Milda TELKSNYTĖ,
Vygandas RACKAITIS**